

Adresseliste

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer - Kapittel 2 Fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan - Vedtak etter kml § 22a

Riksantikvaren viser til forslag om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 2, fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan i høringsbrev av 17. mars 2011.

Vi oversender med dette forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 2, fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan fastsatt av Riksantikvaren 16. februar 2012.

Fredningen skjer med hjemmel i lov om kulturminner 9. juni 1978 nr. 50 (kulturminneloven) § 22 a, jf. lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) 10. februar 1967 kap. VII og forskrift 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven § 12 nr. 1.

1. Bakgrunn for fredningssaken

Fredningssaken har bakgrunn i landsverneplanen for helsesektoren som ble utarbeidet i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, de regionale helseforetakene, Forsvarsbygg og Riksantikvaren. Landsverneplanprosjektet for helsesektoren startet i 2006. Prosjektet hadde blant annet som formål å finne fram til og velge ut for vern et representativt utvalg av helsesektorens byggverk og anlegg. Landsverneplanen for helsesektoren omfatter kulturminner knyttet til hele bredden av sektorens virksomhet i hele landet.

Helse- og omsorgsdepartementet oversendte sin landsverneplan til Riksantikvaren den 8. mars 2010 for endelig behandling.

I kongelig resolusjon 1. september 2006 "*Om overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eigedommar*" er fagdepartementene pålagt å utarbeide landsverneplaner for kulturhistoriske eiendommer i sine sektorer. Med grunnlag i landsverneplanene skal departementene/sektorene i samråd med Riksantikvaren, finne fram til og velge ut for fredning eller annet vern et representativt utvalg av statens eiendommer og bygninger.

2. SKE-forskriften

Fredningen av statlige eiendommer skjer ved én felles forskrift: forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer (SKE-forskriften).

Forskrift nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 1 – generelle bestemmelser ble vedtatt av Riksantikvaren 9. november 2011.

SKE-forskriften kapittel 1 inneholder generelle bestemmelser som gjelder for helsesektorens eiendommer som nå fredes i kapittel 2.

Vedlagt i dette brev er:

- kapittel 1 generelle bestemmelser
- kapittel 2 fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan

Til SKE-forskriften § 2-1 følger 42 vedlegg. Disse er elektronisk tilgjengelig på Lovdata og på Riksantikvarens hjemmesider.

3. Fredningens omfang

Fredningen omfatter en eller flere byggverk på 42 eiendommer. Oversikt over eiendommene som omfattes av fredningen finnes i SKE-forskriften § 2-1.

For ytterligere redegjørelse for fredningens omfang, formål og begrunnelse vises det til vedlegg 1-42 knyttet til SKE-forskriften § 2-1.

Vedleggene til § 2-1 er en del av forskriften og inneholder omfang, kartfesting, formål og begrunnelse for fredningen for det enkelte byggverk eller utomhusområde. Der hvor bare deler av interiøret omfattes av fredningen vil omfanget i tillegg være markert på plantegning.

4. Saksgang for SKE-forskriften kapittel 2

Riksantikvaren har gjennomgått eiendommene foreslått til fredning i Helse- og omsorgsdepartementets oversendte landsverneplan.

Riksantikvaren sendte forslag til forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 2 på høring 17. mars 2011 med frist på 8 uker til å avgi uttalelse. Vi har mottatt 41 uttalelser til fredningsforslaget.

Etter høringen har det vært flere møter og korrespondanse vedrørende enkelte eiendommer. Gjennomførte møter og korrespondanse omtales under punkt 5.4 under den respektive eiendom.

Det har gjennom hele perioden vært kontinuerlig dialog og prosess mellom Helse- og omsorgsdepartementet, de regionale helseforetakene, Forsvarsbygg og Riksantikvaren. Riksantikvaren har også deltatt på flere av Nettverkssamlingene for LVP Helse, som arrangeres jevnlig av helsesektoren. Riksantikvaren har ved flere anledninger også informert om fredningssaken på disse nettverkssamlingene.

5. Høringsuttalelser

5.1. Generelle merknader til høringsforslaget

Akershus fylkeskommune, Bergen kommune, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Helse Midt-Norge RHF, Helse Vest RHF, Landsorganisasjonen i Norge, Nedre Eiker kommune, Nord-Trøndelag fylkeskommune og Sykehuset Vestfold HF har ingen merknader til fredningsforslaget.

Helse Sør-Øst RHF anser at helseforetakenes høringsuttalelser er de viktige innspillene, i det helseforetakene har førstehånds kjennskap til hvilke utfordringer og konsekvenser forskriften vil kunne få. Verneomfanget synes i hovedsak balansert, men for enkelte helseforetak for omfattende. Ytterligere avklaringer knyttet til konsekvensvurderinger av fredning bør ikke utelukkes, der spesielle forhold tilsier det. Det pekes særlig på Oslo universitetssykehus HF og den utviklings- og planleggingsprosess som pågår.

Buskerud fylkeskommune er positive til at et representativt utvalg eiendommer knyttet til landsverneplanen fredes og det omfattende forarbeidet som ligger til grunn for utvelgelsen av disse. De forutsetter at omfanget av fredningene i forhold til de kulturhistoriske miljøene enkeltobjektene står i, har vært vurdert.

Sykehuset Innlandet HF mener det er viktig å dokumentere helsesektorens historie og utvikling.

Oslo kommune bifaller det arbeid som er gjort med landsverneplan for helsebygg og er positiv til at et utvalg bygninger og anlegg fredes og at kulturhistoriske og arkitektoniske verdier knyttet til disse sikres.

Nordland fylkeskommune er tilfreds med den grundige prosess som har ført fram til fredningsforslagene, og slutter seg til dette. De er godt fornøyd med utvalget av objekter som er gjort i Nordland fylke.

Statsbygg ber om møte med Riksantikvaren for å få anledning til å utdype generelle synspunkter fremsatt i høringsbrevet.

Møtet ble avholdt den 24. august 2011.

Fortidsminneforeningen Oslo og Akershus avdeling uttrykker anerkjennelse for det arbeid som er gjort med landsverneplan og glade for det tilskudd som den fredete bygningsmasse nå får.

5.2. Utvikling, bruk og forvaltning

Bærum kommune, Helse Sør-Øst RHF, Nordland fylkeskommune, Oslo kommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune, St. Olavs Hospital HF, Sykehuset Innlandet HF og Trondheim kommune mener det er sentralt at fredningsbestemmelsene ikke skal være til hinder for framtidig drift, teknisk eller medisinsk utvikling, eventuell videreutvikling eller endret bruk. Det er også kommet innspill om at en ser fram til en konstruktiv dialog med Riksantikvaren for å finne funksjonelle og effektive løsninger.

Helse Sør-Øst RHF legger til grunn at helseforetakenes ansvar og rolle presiseres gjennom de forskrifter som endelig godkjennes. Videre pekes det på kostnadmessige konsekvenser ved å

forvalte en så stor mengde vernede bygg, og at det er helseforetakenes ansvar å ta hensyn til dette i sine langtidsbudsjetter.

Fortidsminneforeningen tar opp et prinsipielt spørsmål om fredning av interiør i og med at dette berører det daglige liv og drift så sterkt. Det forutsetter egne retningslinjer, mener de.

Fortidsminneforeningen avdeling Aust-Agder mener det burde være bestemmelser om utforming og materialbruk ved nybygg i tilknytning /i nærheten av fredete bygg.

Sogn og Fjordane fylkeskommune støtter fredningen av Psykiatrisk klinikk avd. Tronvik og Førde sentralsjukehus med merknad om at økonomiske ekstrakostnader som dette medfører for Helse Førde forutsettes kompensert.

Riksantikvarens kommentarer:

Riksantikvaren ønsker at fredete objekter blir brukt. Riksantikvaren har ikke myndighet til å bestemme hva slags type bruk byggverkene og anleggene skal ha. Endringer på de fredete objektene som følge av bruk og utvikling må behandles konkret i hvert enkelt tilfelle. Vi mener det er tatt tilstrekkelig hensyn til bruk og utvikling av fredete byggverk og anlegg i de generelle bestemmelsene i SKE-forskriften kapittel 1.

Det er også tilføyd en ny bestemmelse som omhandler mulighet for tiltak i fredet utomhusområde for to av eiendommene i SKE-forskriften kapittel 2.

Riksantikvaren ønsker en god dialog om de fredete eiendommene. Det er vesentlig at kulturminnemyndigheten kontaktes tidlig i prosessen ved planlegging av tiltak.

Fredning av interiører har vært mulig siden bygningsfredningsloven av 1920 og ble videreført i kulturminneloven av 1978. Det finnes egne bestemmelser for dette som er godt innarbeidet.

5.3. Merknader til SKE-forskriften kapittel 2 med vedlegg

Vedr. feil og mangler

Finnmark fylkeskommune, Helse Bergen HF, Helse Fonna HF, Oslo Universitetssykehus HF, Sametinget, Statsbygg, St. Olavs Hospital HF, Sykehuset i Telemark HF, Sykehuset Vestfold HF og Sykehuset Østfold HF har alle kommentert feil eller mangler i de foreslåtte kulturminnenes navn, gnr./bnr., bygningsnummer, kart eller plantegning.

Riksantikvarens kommentarer:

Riksantikvaren har tatt til følge alle kommentarer til feil eller mangler for fredningsvedleggene: Navn, gnr./bnr. og bygningsnummer er oppdatert. Plantegninger med skravur som gjengir fredningsomfanget er lagt til eller supplert for de byggverk der deler av interiøret fredes. Alle kart er oppdatert slik at bare byggverk, objekter og utomhusområder som skal fredes (verneklasse 1) er markert på kartene.

Vedr. utomhus

Sykehuset Østfold HF påpeker at teksten "Fredning bygning" bør endres til "Fredning utomhus" i vedlegg for utomhus.

Oslo universitetssykehus HF ønsker at det for fredete utomhusareal legges til "med blå skravur" i tekstlinjen "Fredningens avgrensning er markert på kart".

Helse Fonna HF påpeker at referansen til landsverneplan ikke er korrekt for utomhus.

Statsbygg mener utomhusobjektene kan sies å være nye elementer opprettet i forbindelse med formelle høringen av SKE-forskriften kapittel 2, men ser samtidig at verdien av utomhus er omtalt også tidligere, da knyttet til bygninger. Statsbygg stiller spørsmål om hva som er mest hensiktsmessig.

Universitetet for Miljø- og Biovitenskap, Institutt for landskapsplanlegging anser at de grønne kulturhistoriske verdiene ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til eller at det er tatt tilstrekkelig hensyn til deres betydning i helheten. Det foreligger for lite dokumentasjon om parkene og deres verdier som mulige grunnlag for fredning.

Oslo Universitetssykehus HF og Sykehuset Østfold HF tar opp spørsmål rundt hensynssonene (områder avmerket med grønn stiplet linje) på kartene, og om disse skal ha blå skravur.

Riksantikvarens kommentarer:

De utomhusområdene som nå fredes er ikke nye elementer. De har vært angitt i verneklasse 1 i landsverneplanen i tilknytning til de aktuelle kompleks. Forskjellen er at i forbindelse med høringen av kapittel 2 har Riksantikvaren skilt utomhusområdene ut som egne objekt under de aktuelle kompleksene i vedleggene. Dette for å synliggjøre deres faktiske betydning som fredningsobjekter, samt for å tydeliggjøre omfang, formål og begrunnelse. Vi oppfatter også at det er mest hensiktsmessig i den videre forvaltningen. Når det gjelder dokumentasjon, så er det dokumentasjonen vedrørende omfang og formål som er vesentlig for forskriften. Ytterligere dokumentasjon kan og bør framskaffes gjennom videre forvaltning og gjennom arbeidet med forvaltningsplan slik at dokumentasjonsgrunnlaget forbedres.

Hensynssonene omfattes ikke av fredningen. Hensynssonen (grønn stiplet linje) er fjernet fra fredningskartene.

Andre kommentarer til innhold

Sykehuset i Telemark HF og Helse Fonna HF bemerker at underlaget for alle bygninger med eksteriørvern bør kompletteres med fasadetegninger.

Riksantikvarens kommentarer:

Fasadetegninger finnes i landsverneplanen for helsesektoren fra 2008 i den utstrekning det har vært å oppdrive.

5.4. Merknader til SKE-forskriften § 2-1 omfang, de enkelte kompleks

Riksantikvaren har på bakgrunn av innkomne høringsuttalelser og avveining mot andre samfunnsmessige formål gjort endringer med hensyn til fredningsomfang. I tillegg er det gjort enkelte mindre justeringer av omfang. Alle endringene i omfang kommenteres på det enkelte kompleks.

5.4.1. Halden sykehus, vedlegg nr. 1 til SKE-forskriften § 2-1

Sykehuset Østfold HF ber om at interiørvernet på Halden sykehus reduseres. Dette gjelder hovedtrapperom (med unntak av hovedtrapperommet i første etasje og i første underetasje) og korridor tilstøtende vestibyle (med unntak av opprinnelige søyler). Det foreslås videre å unnta skilting fra fredningsomfanget.

Riksantikvarens kommentarer:

Korridoren i forbindelse med vestibyle i første etasje er tatt ut. Fredningen av korridor er avgrenset til søylene og veggen til tidligere lysgård. Hovedtrapperommet og skiltingen tas ikke ut av fredningsomfanget, da dette er vesentlig for den arkitektoniske verdien ved bygningen.

5.4.2. Dikemark sykehus, vedlegg nr. 6 til SKE-forskriften § 2-1

I henhold til Riksantikvarens brev av 12. januar 2009 er det lagt til en ny paragraf som omhandler mulighet for tiltak i fredet utomhusområde (§ 2-2 i SKE-forskriften).

5.4.3. Nedre Vardåsen, vedlegg nr. 7 til SKE-forskriften § 2-1

Riksantikvaren har i brev av 25. november 2011 besluttet å ta utomhus ut av fredningen.

5.4.4. Ullvin, Sognsveien 9A og Storgata 36C, vedlegg nr. 9 og 10 til SKE-forskriften § 2-1

Det tidligere komplekset *Klinikk rus og avhengighet* er blitt delt i to komplekser. De nye kompleksene er: *Ullvin, Sognsveien 9A* og *Storgata 36C*.

5.4.5. Gaustad sykehus, vedlegg nr. 12 til SKE-forskriften § 2-1

Oslo Universitetssykehus HF (OUS) peker på at i et 10-20 års perspektiv vil det naturlige videreutviklingsområdet for Rikshospitalet være i området nord for hovedkomplekset på Gaustad sykehus. OUS viser til at dette primært vil komme i konflikt med byggene 15, 16 og 17, dernest også byggene 11, 12, 20 og 26. De ber også om at bygg 21 tas ut. Dette begrunnes i en gjennomført mulighetsstudie for planlagt sammenslåing av virksomheter på Gaustad, og som viser at bygg 21 er til hinder for plassering av et nybygg.

De ønsker videre egen plantegning for inngangspartiet i bygg 10 som viser vindfang som del av fredningen.

Riksantikvarens kommentarer:

I et møte med OUS 8. september 2011 ble problemstillingene vedrørende bygg 21 diskutert. Omfanget av fredningen ble klargjort og det ble tydeliggjort at fredningen kun gjelder bygningen og ikke områdene rundt. Bygg 15, 16 og 17 er tatt ut av forskriften. I samråd med OUS er en endringene knyttet til vindfang i bygg 10 gjort. Når det gjelder bygg 11, 12, 20 og 26 er problemstillingene knyttet til disse så langt frem i tid at det ikke kan vektlegges her.

For bygg 23 var interiøromfang ikke endelig avgrenset ved høringen. Riksantikvaren var på befaring i bygg 23 den 13. oktober 2011 sammen med OUS for å avgrense interiøromfang.

5.4.6. SSBU Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri, vedlegg nr. 13 til SKE-forskriften § 2-1

Oslo Universitetssykehus HF bemerker at dersom Barne- og ungdomspsykiatrien på lengre sikt skal kunne fortsette å drive sin virksomhet i Sognsvannsveien, lar dette seg ikke kombinere med de omfattende vernebestemmelsene som er foreslått.

Riksantikvarens kommentarer:

Riksantikvaren har på bakgrunn av innkomne uttalelser og møte med OUS 8. september 2011 lagt til en ny paragraf som omhandler mulighet for tiltak i fredet utomhusområde (§ 2-2 i SKE-forskriften).

5.4.7. Josefinesgate 30 og Geitmyrsveien 67, vedlegg nr. 14 og 15 til SKE-forskriften § 2-1

Det tidligere komplekset *DPS Josefinesgate* er blitt delt i to komplekser. De nye kompleksene er: *Josefinesgate 30* og *Geitmyrsveien 67*.

5.4.8. Ullevål sykehus, vedlegg nr. 16 til SKE-forskriften § 2-1

Oslo Universitetssykehus HF (OUS) peker på at i et 10-20 års perspektiv vil området nord-øst for midtblokken være aktuelt for videreutvikling. Der er det et begrenset utbyggingsområde før man kommer i konflikt med området der det er foreslått vern. Det pekes på muligheten for at det kan etableres en sammenhengende akse i nord-østlig retning der det kan legges bygningsmasse som igjen knytter sør- og norddelen av tomta sammen.

De ber om at byggene 32 og 35 ikke ilegges vern.

OUS ber videre om at for bygg 47 strykes utomhus fra omfang da dette ikke er i samsvar med omfang i landsverneplanen og at omfang for fire frittstående miasmetårn endres fra utomhus til eksteriør. For bygg 25 bes det at tekniske installasjoner tas ut av fredningen på grunn av utviklingskrav. Videre bes det at interiør fjernes fra omfang for bygg 47 da dette ikke er i samsvar med omfanget i landsverneplanen, og likeledes må interiør fjernes fra formålet med fredningen.

Oslo kommune mener det er viktig at fredningen av Ullevål sykehus ikke blir så omfattende at nye funksjoner og ny bruk vanskeliggjøres dersom en, i henhold til mulige fremtidige planer, samler ulike sykehusfunksjoner til et større integrert Rikshospital. Oslo kommune støtter av den grunn ikke den foreslåtte fredningen av interiørene på Ullevål. Videre anbefaler Oslo kommune at fredningen utsettes og integreres i en prosess hvor også fremtidig bruk av bygningsmassen og tomtearealene avklares.

Riksantikvarens kommentarer:

Riksantikvaren har på bakgrunn av innkomne uttalelser og møte med OUS 8. september 2011 endret omfang på følgende punkter: To frittstående miasmetårn er tatt ut. Interiør i

bygg 25 (laboratorieblokken) er tatt ut. Når det gjelder den langsiktige utviklingen av OUS – Ullevål, ønsker Riksantikvaren å være en konstruktiv medspiller. Det betyr blant annet at Riksantikvaren nå er inne i prosessen rundt «Strategisk utviklingsplan 2025». Konkrete problemstillinger knyttet til utvikling vil derfor vær naturlig å ta i denne prosessen og senere prosesser knyttet til saksbehandling etter plan- og bygningsloven.

Interiørfredning på Ullevål er knyttet til enkelte mindre områder i enkelte av byggene: apotekrommet i bygg 1 (administrasjonsbygget), utvalgte områder i bygg 2 (tidligere søsterhjem) samt interiør i bygg 24 (sykehusmuseum). Oslo kommunes kommentar er ikke tatt til følge med hensyn til disse områdene.

For bygg 47 (Soria Moria barnehage) er interiør tatt ut av teksten da dette ved en inkurie hadde kommet med i fredningsforslaget.

Bygg 32 og 35 omfattes ikke av forskriften da de er i verneklasse 2 (sektorinternt vern).

5.4.9. Folkehelseinstituttet, Oslo, vedlegg nr. 17 til SKE-forskriften § 2-1

Statsbygg ber om skravur av utomhusarealet på kartet og mener videre opplistingen av omfanget for fredningen av utomusområdene må konkretiseres og knyttes til det aktuelle anlegget da flere av de opplistede elementene ikke er relevante i dette tilfellet.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) (ved folkehelseavdelingen) viser til svar fra Statsbygg og slutter seg til denne.

Riksantikvarens kommentarer:

Riksantikvaren gjennomførte befaring den 2. september 2011 og avgrensning er foretatt. Avgrensning av utomhusområde er synliggjort på kart.

5.4.10. Fysikalsk medisin og rehabilitering, Ottestad, vedlegg nr. 18 til SKE-forskriften § 2-1

Sykehuset Innlandet HF bemerker at omfang interiør for Ottestad ikke er endelig definert i landsverneplanen.

Riksantikvarens kommentarer:

Omfang er nå avklart og definert.

5.4.11. Hovedkompleks somatikk - Drammen, vedlegg nr. 21 til SKE-forskriften § 2-1

Vestre Viken HF viser til at Regjeringen har vedtatt at det skal utredes en stor utbygging i Drammen. Vestre Viken HF foreslår at Bergstien 24 på Drammen sykehus tas ut av fredningen.

Riksantikvarens kommentarer:

Bergstien 24 er et godt eksempel på overlegevilla med flott arkitektur fra tidlig 1900-tall og med høy materialkvalitet. Da utredningen er i en tidlig fase anser Riksantikvaren at fredningen av Bergstien 24 bør være mulig og hensyntas i den videre utredningen. Forslaget er ikke tatt til følge.

5.4.12. BUPA Fjellbrott

Vestre Viken HF foreslår at vernet for hovedbygningen endres til utvendig vern i verneklasse 2.

Riksantikvarens kommentarer:

Hovedbygningen på Fjellbrott er endret til verneklasse 2 (sektorinternt vern). Forslaget er tatt til følge.

5.4.13. Psykiatrisk avdeling - Lier

Vestre Viken HF gjør oppmerksom på at kapellet på Lier sykehus ikke er i Vestre Viken HF sitt eie.

Riksantikvarens kommentarer:

Da bygningen er i privat eie, tas den ikke med videre i prosessen knyttet til denne forskriften.

5.4.14. Faret, vedlegg nr. 25 til SKE-forskriften § 2-1

Sykehuset i Telemark HF mener hovedbygningen (Ulefossveien 52 bygg 25) på Faret ikke har eldre overflater, materialbruk, detaljer mv. slik det er beskrevet i verneforslaget. Videre kan de ikke se at bygningen er et viktig eksempel på en svært godt bevart barneinstitusjon, da planløsningen senere er vesentlig endret. Sykehuset i Telemark foreslår på denne bakgrunn at fredningen endres til kun å omfatte eksteriør.

Riksantikvarens kommentarer:

Interiør i bygg 25 og bygg 11 er tatt ut av fredningen. Forslaget er tatt til følge.

5.4.15. SSHF - Sørlandet sykehus avd. Arendal (SSA), vedlegg nr. 26 til SKE-forskriften § 2-1

Arendal kommune og Aust-Agder fylkeskommune går mot Riksantikvarens forslag om fredning av Sørlandet sykehus avd. Arendal. Dette begrunnes i at eiendommen ikke kan ses å være av en slik særegen karakter som en fredning burde tilsi og med bekymring for at eksteriørfredning av sykehuset vil komme i konflikt med videre utviklingsmuligheter ved sykehuset.

Riksantikvarens kommentarer:

Arendal sykehus er et svært viktig arkitektur- og helsehistorisk eksempel på sykehuskompleks, tegnet av en av landets ledende arkitekter. Det er helhetlig planlagt og bygget ut etappevis gjennom 50 år. Materialbruk og formspråk er bevisst valgt med sikte på å oppnå et arkitektonisk helhetlig preg og samtidig legge til rette for endringer og utvidelser. Materialbehandling og utførelse vitner om høy kvalitet og bevisst formgivning i eksteriør, interiør og uteområde. Forslaget om å ta Sørlandet sykehus avd. Arendal ut av forskriften tas ikke til følge.

Riksantikvaren ønsker å være en konstruktiv medspiller, og fortsette den gode dialogen vi har hatt med Sørlandet sykehus. En eventuell mulig utbygging av sykehuset mot øst vil dersom dette løses på en god måte sannsynligvis være mulig. Dette vil måtte

vrderes gjennom prosess etter plan- og bygningsloven og eventuelt dispensasjon knyttet til fredningen vedrørende tilkobling på eksisterende bygningskompleks.

**5.4.16. Haukeland universitetssjukehus, vedlegg nr. 28
til SKE-forskriften § 2-1**

Helse Bergen HF ber om at fredningen av H-bygget på Haukeland Universitetssjukehus endres slik at det gis åpning for at bygget kan flyttes.

Riksantikvarens kommentarer:

Dersom flytting blir aktuelt må eier kontakte kulturminneforvaltningen som da vil vurdere muligheten for eventuell flytting innenfor de rammer som fredningsvedtaket gir.

5.4.17. Stord sjukehus, vedlegg nr. 29 til SKE-forskriften § 2-1

Helse Fonna HF ber om enkelte endringer i interiøromfang på Stord sjukehus. Helse Fonna foreslår å flytte fredningen av avdelingssykepleierkontoret i tredje etasje til tilsvarende rom i fjerde etasje da dette vil gi en bedre helhet i interiørfredningen. I fjerde etasje er det foreslått fredning av et pauserom, men dette menes allerede å være avklart og ikke skulle være en del av fredningen da rommet opprinnelig er et sengerom og da det allerede er lagt vern på flere sengerom i etasjen. Helse Fonna foreslår også at rom Ø429 tas ut av fredningen da dette rommet er vesentlig endret.

Riksantikvarens kommentarer:

Innspill er tatt til følge.

5.4.18. Valen sjukehus, vedlegg nr. 30 til SKE-forskriften § 2-1

Helse Fonna HF ønsker redusert interiørvern i hovedbygning.

Riksantikvarens kommentarer:

Hovedbygningen på Valen sjukehus er av de første bygninger i psykiatrien med manns- og kvinneavdeling under samme tak. Interiøret er godt bevart med mange verdifulle detaljer og som viser stor tidsdybde. Forslaget er ikke tatt til følge.

5.4.19. Jonatunet, vedlegg nr. 31 til SKE-forskriften § 2-1

Helse Fonna HF og Jondal kommune ber om en begrensning av interiørvern for hovedbygningen på Jonatunet.

Riksantikvarens kommentarer:

Fredning av interiør er tatt ut av forskriften og endret til verneklasse 2. Forslaget er tatt til følge.

5.4.20. Kysthospitalet i Hagevik (KiH), vedlegg nr. 33 til SKE-forskriften § 2-1

Helse Bergen HF viser til at det planlegges ny sengeheis i utvendig heissjakt og at det vil bli satt opp et tilbygg for MR-maskin.

Riksantikvarens kommentarer:

Dette er tiltak det må søkes dispensasjon for dersom de blir aktuelle.

**5.4.21. St. Olavs Hospital psykisk helsevern avd. Brøset, vedlegg nr. 37
til SKE-forskriften § 2-1**

Trondheim kommune tilrår at sykeavdelingen ved Brøset tas ut av fredningsomfanget og i stedet gis vernestatus. Dette begrunnes i at båndleggingen av denne bygningen med interiører vil være meget krevende, både fordi det innebærer rådhetsinnskrenkninger for et betydelig og strategisk plassert areal, og fordi det vil kreve store ressurser å skulle sette bygningen inn i en helsehistorisk museal sammenheng. De mener fredning bare kan være tilrådelig dersom det foreligger et fullfinansiert museumsprosjekt der også driften er permanent sikret.

Riksantikvarens kommentarer:

Riksantikvaren ønsker at bygningen er i bruk, slik vi har kommentert i punkt 5.2.

**5.4.22. St. Olavs Hospital psykisk helsevern avd. Østmarka, vedlegg nr. 38
til SKE-forskriften § 2-1**

Den trønderske avdeling av Fortidsminneforeningen har levert en omfattende uttalelse der de er kritiske til prosessen knyttet til landsverneplanarbeidet og til utvalget som er gjort for Østmarka. De ønsker et mer omfattende vern. De er også bekymret for nedbygging av Ladeområdet generelt.

Riksantikvarens kommentarer:

Omfanget av fredning på Østmarka korresponderer med reguleringsplanen for området. Denne var nylig vedtatt før forslag om landsverneplan ble gjennomarbeidet. I reguleringsplanen er store områder regulert til bevaring etter plan- og bygningsloven. Dette var en prosess der kulturminnemyndighetene hadde vært inne. Dette ble da lagt til grunn for omfanget for St. Olavs Hospital psykisk helsevern avd. Østmarka.

5.4.23. Sykehuset Levanger

Helse Nord-Trøndelag HF mener omfanget av interiør i bygg V, Halsanv. 22 ikke er entydig.

Riksantikvarens kommentarer:

Riksantikvaren har i brev av 25. november 2011 besluttet å endre vernestatus for Levanger sykehus fra verneklasse 1 (fredning) til verneklasse 2 (sektorinternt vern).

**5.4.24. Universitetssykehuset Nord-Norge Åsgård, vedlegg nr. 41
til SKE-forskriften § 2-1**

Helse Nord RHF og Universitetssykehuset Nord-Norge HF ber om at fredning av interiør i bygning 7 frafalles. Dette begrunnes med at interiøret i stor grad er endret.

Riksantikvarens kommentarer:

Universitetssykehuset Nord-Norge ettersendte den 6. oktober 2011 notat med redegjørelse for opprinnelige interiører. Fredning av interiør i bygg 7 er tatt ut av forskriften. Forslaget er tatt til følge.

5.4.25. DPS – Distriktpsikiatrisk senter Midt-Finnmark

Helse Nord RHF ber om at vernet for SANKS Karasjok reduseres fra verneklasse 1 til verneklasse 2 med begrunnelse i at det er foretatt vesentlige endringer etter tidspunktet for verneutvalget.

Sametinget antar at forvaltningen av fredningsbestemmelsene for Distriktpsikiatrisk senter Midt-Finnmark vil bli tillagt Sametinget.

Riksantikvarens kommentarer:

SANKS Karasjok endres fra verneklasse 1 til verneklasse 2. Forslaget er tatt til følge. Riksantikvaren skal ved vedtakelsen av forskriften ikke lenger behandle saker for anlegg i verneklasse 2 (sektorinternt vern). Sektor skal utarbeide forvaltningsplan for byggverk i verneklasse 2. Vi forutsetter at sektoren sørger for at Sametinget blir tatt med i prosesser som angår Sametingets ansvarsområder.

5.4.26. Helse Finnmark Kirkenes, vedlegg nr. 42 til SKE-forskriften § 2-1

Riksantikvaren har i overenstemmelse med Helse Finnmark HF foretatt ny avgrensning av interiøromfang for elevhjemmet i Kirkenes i epost av 12. desember 2011.

5.4.27. Tidligere Mandal sykehus

Riksantikvaren har i brev av 25. november 2011 besluttet å ta tidligere Mandal sykehus ut av fredningen.

5.4.28. Prestegårdstien 6, tidligere Namdal helseheim

Riksantikvaren har i brev av 25. november 2011 besluttet å ta tidligere Prestegårdstien 6 ut av fredningen.

5.4.29. Andre merknader til omfang

Fortidsminneforeningen Oslo og Akershus avdeling ber om at Montebelloveien 11 i Oslo tas med i verneplanen.

La Byen Vår Leve! anbefaler at Amtmand Bangs gate 8 i Drammen, tas med i verneplanen.

Riksantikvarens kommentarer:

Denne forskriften omhandler fredning av eiendommer som er i statlig eie, eller som var i statlig eie da forskriftsprosessen startet. Montebelloveien 11 i Oslo og Amtmand Bangs gate 8 i Drammen er ikke i statlig eie og vil derfor ikke omfattes av forskriften.

5.5. Merknader til SKE-forskriften § 2-3 Frist for forvaltningsplan

Helse Nord RHF har ingen merknad til frist for forvaltningsplaner, men poengterer at det er vesentlig at Riksantikvarens saksbehandlingstid ved oppfølging og godkjenning av forvaltningsplaner skjer innen rimelig tid.

Oslo Universitetssykehus HF og Sykehuset Østfold HF forutsetter at fristen for forvaltningsplaner gitt i § 2-2 skal forstås som innen utgangen av 2013.

Helse Sør-Øst RHF anser det som vesentlig at forvaltningsplaner knyttet til kulturminnevern og vernede bygg gis en form som er vel tilrettelagt for sektorens samlede opplegg for forvaltning, drift og vedlikehold.

Helse Vest RHF forutsetter at det blir utviklet effektive og gode samarbeidsrutiner mellom helseforetakene og Riksantikvaren med hensyn til godkjenning av forvaltningsplaner og enkelttiltak på de fredete eiendommene.

Sametinget regner med at de får forvaltningsplanene på høring før de vedtas. Det bes også om at den samiske helsehistorien knyttet til de forskjellige anleggene behandles i disse planene.

Jondal kommune ber om å bli orienterte om arbeidet med forvaltningsplanen for Jonatunet.

Universitetet for Miljø- og Biovitenskap, Institutt for landskapsplanlegging påpeker at parkanleggene ved helseinstitusjoner har blitt utformet på måter som bidrar til forståelsen av ulike historiske epoker. Det er derfor viktig at forvaltningsplanen tar dette opp i seg, og ikke bare har biologisk mangfold som hovedmålsetning.

Riksantikvarens kommentarer:

Frist for forvaltningsplan skal forstås som «innen utgangen av».

De øvrige kommentarene er knyttet opp til utarbeidelse og en eventuell høring av forvaltningsplan. Dette er ikke spørsmål som Riksantikvaren kan svare for, men tilligger sektoren.

6. Forhold knyttet til naturmangfoldloven

Prinsippene i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Riksantikvaren har gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Naturbasen til Direktoratet for Naturforvaltning for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Det er søkt på hver eiendom som er berørt av SKE-forskriften kapittel 2.

Riksantikvarens sammenstilling av funn som registrert i Artskart eller Naturbasen ble lagt ved høringsbrevet av 12. mars 2011 til uttalelse. Det kom ikke inn merknader til dette eller informasjon om andre kjente funn til høringen.

Etter vurdering av fredningsforslagets konsekvenser for naturmangfoldet i tråd med bestemmelsene i naturmangfoldloven kan ikke Riksantikvaren se at fredningen vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning på noen av eiendommene.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

I henhold til utredningsinstruksen fastsatt ved kgl.res. 18. februar 2000 og revidert ved kgl.res. 24. juni 2005 skal økonomiske og administrative konsekvenser av fredningen utredes.

I samsvar med kravene i forvaltningsloven er følgene av fredningen godt opplyst, både gjennom det arbeidet sektorene har gjort i prosessen med utvelgelsen av de objekter som skal fredes, og gjennom høringen. Ved at eierne ved fagdepartementene med underliggende virksomheter selv har deltatt i denne prosessen, har de underveis også vurdert konsekvensene ved ulike former for vern, i dette tilfelle fredning. Alle eiere og en rekke organisasjoner har også hatt anledning til å uttale seg i forbindelse med høringen.

I samråd med sektorene har Riksantikvaren lagt vekt på å komme frem til forslag som ivaretar de nasjonale verdiene av statens eiendommer, og som samtidig legger til rette for utnyttelse av eiendommene. Fredningen griper ikke inn i eksisterende bruk.

Vi vil også påpeke at staten allerede i dag har et ansvar for å ivareta og sikre sine eiendommer og de verdier disse representerer. Fornyings- og administrasjonsdepartementets sin rettleiding *“Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer – Overordna føresegner gitt i kongeleg resolusjon, med utfyllande rettleiing”* er de økonomiske konsekvensene ved bl.a. fredning vurdert. I kapittel 1.4 *“Finansiering”* fremgår det at det er innført husleiesystem i store deler av statlig sektor. Det heter i kapittel 1.4:

“[...]at ved balanseføring og verdisetting av kulturhistoriske eiendommer i statens egne husleiesystem, bør det opnast for at det kan takast omsyn til at husleige pr. arbeidsplass skal vere tilnærma lik det som er tilfellet i meir moderne bygg til same formål. Dette for å korrigere for lågare arealeffektivitet og høgare vedlikehaldskostnader i mange kulturhistoriske bygningar. Formålet er at leigetakarane ikkje skal lide økonomisk for at dei held til i eit kulturhistorisk bygg, og at staten legg til rette for aktiv bruk av desse eiedommane. Det er det beste vernet. Løyvingar til forvaltning, drift og vedlikehald av dei kulturhistoriske eiedommane som ikkje har brukarar/leigetakarar, eller av andre årsaker ikkje vert innlemma i ei husleigeordning, bør i størst mogleg grad synleggjerast i statsbudsjettet under det departementet som er ansvarleg for eiendommen. Dermed får løyvande styresmakt betre oversikt over kva eiendommer dette dreier seg om, og ein sterkare og meir direkte innverknad på løyvingane til viktige kulturhistoriske eiendommer i statens eige. Elles kan midlane som vert avsette til dette formålet vere vanskelege å identifisere i statsbudsjettet.”

En fredning vil i de tilfeller det ved dispensasjon settes vilkår som fordyrer arbeidet innebære økte kostnader for eier. Dette forutsettes håndtert gjennom statens eget husleiesystem og innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetter.

Forvaltningsansvaret når det gjelder dispensasjonsmyndigheten ligger hos Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet. Ressursbehovet vil avhenge av omfanget av dispensasjonsbehandlinger. Riksantikvaren vil håndtere arbeidet med forskriften og kapittel 2 flg. innenfor de til enhver tid tilgjengelige ressurser.

8. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides forvaltningsplan for byggverk og utomhusområder som fredes etter denne forskrift, jf. SKE-forskriften § 1-5. Forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren.

Riksantikvaren er positiv til videre prosess vedrørende dette, og kan gjerne bidra til å finne gode rutiner sammen med sektoren.

Frist for forvaltningsplan er gitt i SKE-forskriften § 2-3.

9. Vedtakelse, kunngjøring, tinglysing og salg

Kapittel 2 fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan er ved vedtakelsen gjort til en del av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer av 9. november 2011 nr. 1088 ved en endringsforskrift.

Forskriften kunngjøres i Norsk Lovtidend avd. I.

Vedtak om fredning ved forskrift er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan ikke påklages.

Ved salg av fredete objekter ut av statlig eie, vil henvisning til forskriften og dato for kunngjøringen i Norsk Lovtidend bli tinglyst som en heftelse på eiendommen.

Orientering om avhending, kopi av skjøte og opplysning om navn og adresse til nye eiere må sendes til Riksantikvaren umiddelbart etter at salg er gjennomført.

Vennlig hilsen

Jørn Holme

Ingrid Djupedal
prosjektleder

Vedlegg: 1